

Endelige noter fra møde i den nationale arbejdsgruppe for interessenter vedr. nationalparker fredag den 23. juni 2025 kl. 10.00-13.00

Deltagere fra den nationale arbejdsgruppe for interessenter

Birgitte Sidenius Bjerg Lamp (BS), Danmarks Nationalparker
Flemming Torp (FT), Friluftsrådet
Ghita Zangger Madsen (GZ), DOSO (DyreværnsOrganisationernes SamarbejdsOrganisation)
Hans E. Nielsen (HN), Danmarks Sportsfiskerforbund
Helle Sloth (HS), Den Danske Dyrlegeforening
Tove Urup Madsen (TU), Dansk Ride Forbund
Anders Kjær, (AK?), Landbrug & Fødevarer
Johanne Gydesen (JG) Dansk Orienterings-Forbund
Rune Engelbrecht Larsen (REL), Danmarks Naturfredningsforening
Casper Lindemann (CL), Danmarks Idrætsforbund
Karsten Thomsen (KT), Verdens Skove
Kirsten Skovsby KS), Danmarks Jægerforbund
Michael Carlsen (MC), Dyrenes Beskyttelse
Klara Altenborg Brockstedt (KA), Dansk Skovforening

Afbud/deltog ikke

Luise Ekberg, Dansk Ornitologisk Forening
Hans Jørgen Skydt Andersen, De Unge Biodiversitetsambassadører
Klaus Bach, Danmarks Cykle Union
Maria Reumert Gjerding, Danmarks Naturfredningsforening
Thomas Larsen Schmidt, Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger
Jørgen Hindse, Dansk Kennel Klub
Jan Fischer Rasmussen, Det Grønne Kontaktudvalg
Louise Roum, Spejderne
Anne-Kristine Sverdrup, WWF Verdensnaturfonden

Fra Naturstyrelsen (NST) deltog vicedirektør Signe Nepper Larsen (SNL), kontorchef Jesper Tranberg (JT), seniorkonsulent Thomas Borup Svendsen (TBS) og specialkonsulent Peter Hahn (PH).

Fra Miljø- og Ligestillingsministeriets departement deltog fuldmægtig Charlotte Bruun og Mikkel Kristensen.

Mødet blev afholdt on line over Skype.

Om noterne

Noterne er NST's egen opsummering af drøftelserne på mødet og ikke et egentligt referat.

Dagsorden

1	Velkomst
2	Orientering om status for de 15 naturnationalparker
3	Drøftelse af de projektbeskrivelser, der nu er sendt i høring. Det drejer sig pt om Ulvshale, Læsø og Kompedal.
4	Status for og drøftelse af den Bynære Naturnationalpark Kalvebod Fælled.
5	Status for udpegning af de næste seks naturnationalparker – herunder drøftelse og rådgivning fra interessentarbejdsgruppen
6	Opsummering og afrunding
7	Evt. – herunder kort orientering om DIF's dialog med Miljøministeren om forvaltning af organiseret friluftsliv i naturnationalparkerne – ved Casper Lindemann (DIF)

Ad. 1. og 2. Velkomst og orientering om de 15 naturnationalparker

SNL bød velkommen og præsenterede kort baggrund og status for naturnationalparkerne (NNP). Den første naturnationalpark er nu indviet i Fussingø. De tidligere lokale projektgrupper er erstattet af lokale bestyrelser for hver naturnationalpark. Naturstyrelsen arbejder med fuld kraft med at implementere beslutningen om de 15 NNPer, der er besluttet politisk, samt med processen for de kommende seks, som er en del af Aftalen om et grønt Danmark (Grøn Trepartsaftalen). De nye 6 NNP'er skal findes blandt de 11 kandidater, der er på en ny bruttoliste og som i øjeblikket præsenteres af NST ved naturvandring rundt omkring i landet.

Gribskov afventer afklaringer ift. påklagede afgørelser.

De næste tre (Almindingen, Stråsø og Tranum) er i myndighedssporet, hvor tilladelser til etablering og gennemførelse skal indhentes.

Ulvshale og Læsø har været i høring, og høringsnotat for Ulvshale forventes udsendt umiddelbart efter sommerferien. Kompedal er i høring, mens Hellebæk og Draved forventes sendt i høring inden for kort tid.

HS spurgte ind til, hvorfor arbejdsgruppen ikke har fået dispensationsansøgningen tilsendt eller hørt om udfaldet?

SNL: NST fik først dispensationen i fredags sidst på eftermiddagen. Ansøgningsmaterialet, som er ret omfattende, samt afgørelsen sendes ud til arbejdsgruppen.

Ad. 3. Drøftelse af de projektbeskrivelser, der nu er sendt i høring. Det drejer sig pt om Ulvshale, Læsø og Kompedal.

TBS indledte med at gøre opmærksom på, at de bemærkninger, der kommer fra de to nationale arbejdsgrupper, er vigtige og værdifulde i den igangværende fase, hvor de seks nye NNP'er skal

udpeges. Mødedeltagerne må meget gerne sende kommentarer i en mail efterfølgende både til de 11 på bruttolisten og evt. nye forslag.

SNL supplerede med, at der på det seneste har en offentlig diskussion om størrelsen på de udpegede NNP'er samt de 11 kandidater på bruttolisten. NST afsøger muligheder og begrænsninger i arrondering og evt. tilkøb forud for valg på bruttolisten. Hertil er der med aftalen om Grøn Trepert afsat 50 mio. til tilkøb.

JT gennemgik status for Ulvshale, Læsø og Kompedal

Ulvshale: Har afsluttet 8 ugers høring. Høringsnotat er ved at blive udarbejdet. NNP-afgrænsningen er udvidet til i alt 380 ha, og der arbejdes med reproducerende kvæg og heste samt ikke reproducerende geder. Et af de store emner i Ulvshale er placering af færste, hvor bestyrelse og lokale ønsker en så kort afstand mellem færste som muligt. Ulvshale har traditionelt været til den stille naturoplevelse.

Læsø Klitplantage: Høringsfrist afsluttet. Området er på 1.100 ha. og afgræsses med heste og kreaturer – som udgangspunkt ikke reproducerende. Der afgræsses ikke ud til kysten på grund af tekniske vanskeligheder. Der er mulighed for stiforløb udenfor hegn ude ved kysten. I modsætning til Ulvshale vil her være en betydelig indsats i form af strukturhugst; rydning og konvertering af bevoksninger med ikke hjemmehørende arter. Fældninger sker over en 25-årig periode.

KT spurgte i den forbindelse til, om der aktivt plantes eller om de ryddede arealer gror til ved naturlig indvandring/spiring? Dertil svarede TBS, at der vil være både plantning og naturlig indvandring af hjemmehørende arter af træer og buske. Der er afsat midler til indplantning de steder, hvor der er behov for at udvide artssammensætningen – særligt de steder, hvor der er langt til frøkilder.

REL opfordrer NST til grundigt at overveje at lade afgræsningen ske helt ud til havet og finder det ærgerligt, at der dels ikke i alle nationalparker er reproducerende dyr, og at fravalget her begrundes i næringsfattig jord. Der er tale om meget lavt dyretryk. Afgræsning ud til havet kan lade sig gøre andre steder (Endelave, Eskebjerg Vesterlyng eksempelvis).

Kompedal: 2.600 ha. næringsfattigt – ikke reproducerende heste. Ritter Sport formet plantagestruktur. Stor indsats over de kommende 25 år med strukturfældning og rydning samt indplantning af hjemmehørende arter. Lokalt behov for rideruter udenfor hegn. Kompedal er et meget stort område.

REL bemærker, at fravalg af bison begrundes i bisons dårlige fitness og risiko for indavl og at det netop burde tale for at øge bestanden, så de ikke så robuste kan sorteres fra. Der findes mange bisoner rundt omkring, som kan udelukke indavl. HS mener derimod, det har været forkert at sætte bison ud på Bornholm med den begrundelse, at bison er sårbare og burde sættes ud i andre områder end på Bornholm.

NST er enig i, at der er flere arealer udenfor Bornholm, som kunne være egnede til bison og noterer sig ønsket om at genoverveje introduktion af bison. Der har bl.a. været udfordringer med parasitter på Bornholm.

I forhold til vurdering af fødegrundlaget i den enkelte nationalpark fremhæver HS og GZ vigtigheden af, at NST vurderer fødegrundlaget og har en handleplan til de tilfælde, hvor fødegrundlaget er knapt. Det er vigtigt for at sikre folks opbakning til projektet. GZ opfordrer til, at fødegrundlaget og antallet af dyr også evalueres efter 5 år, idet mængden af føde på arealerne ofte falder efter to til tre år. Der vil være god læring ifm. evalueringen på de første NNP'er, som kan inddrages i de efterfølgende NNP'er.

JG gør opmærksom på, at man i samme omgang også kan evaluere på f.eks. adgangen til tilladelseskrevende aktiviteter, og se om/hvordan det har ændret sig før og efter etableringen.

Ad. 4. Status for og drøftelse af den Bynære Naturnationalpark Kalvebod Fælled.

Kalvebod Fælled: Den bynære naturnationalpark (BNNP) ligger på indvundet havbund og primært lysåbent areal. Forvaltet særligt for engfugle. Dige hele vejen rundt om arealet. Tidligere militært øvelsesområde. Rydning for ammunition i start 1980'erne. Kendetegnet ved mange, lange og lige veje. Der er gjort meget for det rekreative og med et stort igangværende projekt i regi af Naturpark Amager, som har til formål at øge tilgængeligheden og brugen af området. Afgræsses i dag i mindre folde af kreaturer. Afgræsning skal i den bynære naturnationalpark, så vidt muligt, følge retningslinjer for naturnationalparker. En BNNP er dog ikke omfattet af NNP-loven. Adskiller sig fra de øvrige naturnationalparker ved, at antallet af dyr er afstemt med årstidernes skiftende fødeudbud på et areal, som om vinteren er mindre grundet oversvømmelse.

Lisbeth Trinskjær er udpeget som bestyrelsesformand. Udpegning af bestyrelsesmedlemmer er på vej. Inden der udarbejdes projektbeskrivelse og forvaltningsplan, indhentes specifikke udredninger om fugle, hydrologi, græsningsstrategi og friluftsliv.

FT bakker op om den planlagte udredning om friluftsliv, fugle, græsningstryk og hydrologi

REL spurgte ind til, hvorfor forskergruppen ikke er blevet spurgt, inden man fastsatte rammerne for den bynære naturnationalpark. Fair nok at prioritere engfugle, men begrundelsen med at vandstanden i vinterhalvåret er for høj holder ikke. Man kan jo selv styre vandstanden, og NST har en ret stor indflydelse på, hvor vådt det kan være. Kalvebod behøver derfor ikke fravige fra en NNP, blot fordi den er bynær.

TBS svarer, at der ikke ligger en fuldstændig firkantet ramme omkring helårsgræsning. NST beder netop forskerverdenen om input til bl.a. engfugle, græsning, etc., fordi det er svært. JT supplerede med, at beslutningen om græsning ikke er lukket, men at der også er anden lovgivning (EU-direktiv mv.), der skal overholdes.

HS foreslår til spørgsmålet om beskyttelse af fuglelivet, at man kunne sætte en begrænsning på antal besøgende for at skærme engfuglene. NST svarer, at det er der allerede på Klydesøen og det sydlige område som er fuglebeskyttelsesområde.

I forhold til valg af bestyrelsesmedlemmer anmoder JG om, at passe på de frivillige, så de ikke drukner i møder. Ofte sidder de samme personer i flere forskellige råd, bestyrelser og projektgrupper. Det er vigtigt, at de udpegede bestyrelsesmedlemmer oplever at blive taget seriøst. JT: Når NST beder organisationerne melde ind til de lokale bestyrelser vil det give god mening, at melde samme person ind, som også sidder i eks. brugerråd. SNL: Der er bud efter folk til mange arbejdsgrupper.

TU spurgte til, hvilke overvejelser der er gjort for kompenserende tiltag. Skal det rekreativt ligne det, der skal erstattes? TBS svarer, at det er for tidligt at sige på nuværende tidspunkt. Bestyrelsen vil blive inddraget og NST indhenter viden ifm. udredning. For de øvrige NNP'er er ønsket imødekommet så vidt det var muligt ift. antal og placering af faciliteter.

HG supplerede med, at ift. baseline og opfølgning på friluftsliv vil Danmarks Cykle Union opfordre til, at man ikke ensidigt ser på tilladelseskrevende aktiviteter. Der foregår meget, som ikke er tilladelseskrevende, og det ville være relevant også at have data på som kan følges. TBS svarede, at de

ikke tilladelseskrevende aktiviteter dels registreres via tællere og interviewundersøgelserne – og at de organisationer, der repræsenterer disse aktiviteter typisk er repræsenteret i bestyrelserne.

5. Status for udpegning af de næste seks naturnationalparker – herunder drøftelse og rådgivning fra interessentarbejdsgruppen

SNL gennemgik de 11 mulige lokaliteter for naturnationalparker (en ny bruttoliste). De seks nye er en del af Aftalen om et grønt Danmark (Grøn Trepartsaftalen). Udgangspunktet har været de kriterier, som blev udarbejdet efter anbefalinger fra den videnskabelige arbejdsgruppe og interessentarbejdsgruppen i forbindelse med udarbejdelse af den forrige bruttoliste¹. Desuden har Biodiversitetsrådet, Københavns Universitet og Aarhus Universitet inden for de sidste år peget på, hvor der ud fra biodiversitetshensyn skulle etableres større sammenhængende naturområder. De 11 naturnationalparker på den igangværende bruttoliste ligger geografisk spredt i landet. At der ikke er flere på Fyn og Vestsjælland skyldes, at staten ikke ejer større arealer på de kanter. Forsvarets aktiviteter i visse områder har desuden haft indflydelse på, hvilke naturnationalparker, det vil være relevant at arbejde videre med. Endelig har kommunernes tilbagemelding og erfaringerne fra naturvandringerne ifb med den forrige bruttoliste været inddraget.

Processen for udpegningen indledes med en naturvandring i hvert område på bruttolisten. Input herfra + fra de nationale arbejdsgrupper bringes videre til den politiske udpegningsproces. SNL opfordrer til, at arbejdsgruppen sender input til Naturstyrelsen senest medio august.

CL indleder med, at der fra DIF's side er ros til Naturstyrelsen for bruttolisten. Der er peget på områder med store biodiversitets potentialer, og samtidigt noterer DIF sig med tilfredshed, at det generelt er arealer med lavt besøgstryk. Det er efter DIF's opfattelse godt arbejde, hvor forskellige hensyn er fint afbalanceret. Der er samtidig opmærksomhed fra DIF's side på, at det får konsekvenser for friluftslivet. Bortset fra Pamhule er der stor ros til de arealer, der er fundet, hvor der er taget hensyn til friluftslivet. DIF føler sig hørt.

FT bakker op om CLs kommentar og supplerer med, at Friluftsrådet skriftligt har henvendt sig til Naturstyrelsen for at gøre opmærksom på vigtigheden af, at der lyttes til lokalbefolkningen i forbindelse med udpegningen og at kompenserende tiltag tænkes ind.

SNL takker for opbakningen.

REL: Det skal ikke underkendes, at NST gør et stort arbejde. Bliv ved med det. Det er et stort problem at bruttolisten kommer ud FØR forskerne har været hørt. For at det skal batte noget, skal de være minimum 1.000 ha. Der er meget stor mulighed for at lave en bruttoliste med de kriterier. REL håber der kommer flere på listen. Det batter ikke noget, at de små områder kun kan udvides en smule. Der er brug for en revideret liste. Med forskerinput.

MC bakker REL op og anerkender fuldt ud NST's balancekunst, men ærgrer sig over, at de muligheder for arealer over 1.000 ha, styrelsen har på sine arealer, ikke er udnyttet på listen. Der mangler plads til naturen på listen.

JT takker for at anerkende NST's arbejde. I lighed med de tidligere processer, har listen være præsenteret for arbejdsgrupperne, efter den er udformet. SNL supplerer med, at det er det muliges kunst. Kriterierne for naturnationalparkerne er dannet med baggrund i input fra de to arbejdsgrupper. De to nationale arbejdsgrupper kommer med ind i arbejdsrummet, når politikkerne skal udpege de kommende NNP'er, hvor der bliver spurgt til, hvad arbejdsgrupperne mener.

¹ <https://naturstyrelsen.dk/media/lyldagwx/kriterier-for-udarbejdelse-af-bruttoliste-for-placering-af-de-kommende-ti-naturnationalparker.pdf>

AK opfordrer NST til at overveje kraftigt, at lade landmændene tage sig af dyrene. Så slipper NST for at søge dispensation og de lokale inddrages. Det er vigtigt at staten ikke ejer disse dyr.

SNL noterer sig inputtet og gør opmærksom på, at NST i dag har et godt samarbejde med landmænd ifb med de mange forpagtnings- og græsningsaftaler landet over.

Til de generelle bemærkninger til bruttolisten og udpegningsprocessen opfordrer CL Naturstyrelsen til, så vidt muligt at undgå udpegning af nye naturnationalparker i intensivt benyttede skove, hvor der i dag er mange friluftslivs- og idrætsaktiviteter fx de bynære skove.

TU: Rideorganisationer vil ikke pege på nogle af disse områder fremfor andre. Deres medlemmer er over det hele. Statens arealer er vores helle. Vi håber der kommer relevant kompenserende tiltag. Høst erfaringer af de nuværende NNP og tænk nuanceret med hegninger med evt. mindre hegninger.

SNL gennemgik herefter hver af de 11 områder på bruttolisten

Randbøl Hede:

Ingen bemærkninger

Lodbjerg:

FT: Skal der stå hegn helt ude ved vandet? Her til svarer TBS, at afgrænsningen af NNP'en er tegnet med løs hånd og at den ikke nødvendigvis afspejler den kommende hegnslinje.

JG gør opmærksom på, at en del af området, herunder Lodbjerg, omtales som et alternativ til NNP i Hanstholm. JG appellerer til, at NST kigger på den samlede geografi i forhold til, hvor der i geografien i forvejen er udpeget en naturnationalpark og understreger, at det i det hele taget er en svær opgave at give input på det begrænsede erfaringsgrundlag hvad angår de hidtil besluttede naturnationalparker. Der er mange 'hvis'er'.

SNL svarer, at arbejdsgruppens synspunkter er vigtige i forhold til alle områder. Med hensyn til Lodbjerg er området med for at dække naturtyper så bredt som muligt.

Langeland:

REL mener, at området er alt for lille, og at der er mange "huller" i afgrænsningen og spørger til, hvorfor det i det hele taget skal udpeges som en NNP? Man kan jo bare udvide hegnet. Problematisk at meget små områder som denne står i vejen for de store områder. Det gælder om at få de store spil for at leve op til kravet om udpegning af 30% beskyttet natur.

SNL svarer, at Langeland er med aht. den geografiske og naturmæssige komplementaritet

Kilderne:

JG ser området som et spændende bud, hvis der er mulighed for at tilkøbe arealer

Skindbjerglund:

Ingen bemærkninger

Pamhule:

HG kvitterer generelt for 10 af de 11 områder. Pamhule anses dog af DCU som stærkt problematisk med de aktiviteter, der er i området. HG stiller sig uforstående overfor, at Pamhule er med på bruttolisten igen, da den ved tidligere lejlighed har været valgt fra og at forholdene ikke har ændret sig.

Det bør være udslagsgivende for et fravalg denne gang også. Også at der ikke findes alternative arealer i nærheden.

TBS svarede, at Pamhule ifb. med den tidligere udpegning ikke blev fravalgt - men at andre områder blev valgt til. Pamhule har således fortsat de kvaliteter der skal til for at kunne blive NNP.

Fangø:

Ingen kommentarer

Kalø:

JG bakker op om valget, såfremt arealerne kan sammenbindes.

BS orienterede om, at nationalparkerne generelt er positive omkring NNP-konceptet, men at tempoet med fordel kunne sættes ned nu for at høste erfaringer, før man går videre. Kalø er bynær og lille.

Bekymring for, at det kan skabe modstand, hvis det presses igennem.

KS påpeger vigtigheden af, at NST er opmærksom på de forsøg, som er anlagt øst for Molsvej.

Jægerforbundet er begyndt at høste resultater af det projekt, som startede op for 15-20 år siden. Det vil være ærgerligt, hvis de går tabt, hvis NNP'en etableres.

Livø:

REL bemærker, at landbruget på øen tidligere er forsøgt nedlagt og gør op opmærksom på, at Livø er alt for lille. Derudover er det problematisk, hvem den lokale opbakning i virkeligheden er. Den lokale opbakning afhænger meget af, hvem der fylder i mediebilledet og dukker op med demonstrationer.

Vester Thorup:

JG gør opmærksom på, at Dansk Orienterings-Forbund følger op med skriftlige kommentarer.

Skagen Plantage:

Ingen kommentarer

6. Opsummering og afrunding

SNL takkede for et godt møde.

REL takkede NST for at tage åbent imod argumenter, kritik, ros og alt muligt med tålmodighed, venlighed, saglighed og imødekommenhed - det gælder både NST centralt og lokalt rundt omkring i landet.

7. Evt.

CL spørger til, om der er en politiske udmelding om, at der ikke skal være organiserede friluftsaktiviteter i NNP'erne? Der har været givet det indtryk overfor flere bestyrelser, som efterfølgende har henvendt sig til DIF. NST har altid været god til at finde en løsning i stedet for blot at give et afslag med begrundelsen i, at det nu bliver en NNP. Udgangspunktet må være, at der skal ligge et fagligt funderet afslag med udgangspunkt i den konkrete ansøgning og ikke et standardsvar.

JG bakker CL op og supplerede med, at Dansk Orientering-Forbund har et rigtig godt samarbejde med Naturstyrelsens enheder om at finde løsninger, så aktivitet kan afholdes samtidig med at der tages hensyn til natur, og at aktiviteterne tilpasses afhængigt af kontekst, årstid osv. Forhåbentlig vil det fortsat være praksis, også i nationalparkerne. Forbundet har også nogle enkelte, hidtidige erfaringer der peger på, at det måske bliver vanskeligere for de lokale frivillige at få tilladelser til aktivitet - så lad det endelig være et opmærksomhedspunkt, vi kan have en fortsat dialog om.

SNL svarede, at statens arealer har disse to formål, hvor biodiversitet i NNP'erne har førsteprioritet. Kan vi få det hele til at lykkes, vil vi naturligvis det. Det gælder også samspillet mellem de græssende dyr og friluftaktiviteterne. Hvis der er givet udtryk for et generelt forbud, er dette ikke korrekt. NST har ikke generelt noget forbud mod store organiserede aktiviteter i NNP. Der skal lægges en konkret vurdering til grund i det enkelte tilfælde, og ikke en generel udmelding om, at det nu er en NNP og dermed ikke kan huse større aktiviteter. NST skal dog nok forvente, at der fremover kommer færre af de store fladedækkende aktiviteter, da der skal tages hensyn til, at dyrene på arealerne skal kunne finde ro.